

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:
Egész évre . . . 16 kor. — fill.
Negyedévre . . . 4 „ — „

Helyben házhoz hordva:

Egész évre . . . 20 kor. — fill.
Negyedévre . . . 5 „ — „

Vidékre postán szállítva:

Egész évre . . . 24 kor. — fill.
Negyedévre . . . 6 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fill.

NAGYVÁRAD, június 27.

A trónörökös esküvője.

Világtörténelmi jelentőségű mozzanat színhelye ma a Habsburgok palotája: a bécsi Burg.

Az ország, sőt az egész monarchia legmagasabb egyéniségei, méltóságai gyülekeztek össze, hogy jelen legyenek ennél a fontos eseménynél.

Magyarország trónörököse, leendő királya, szíve vonzalmát követve, ünnepélyes kinyilatkoztatást és esküt tesz, hogy a szíve szerinti házasságból származó gyermekek nem lesznek örökösei a trónnak. Ezzel eleget tesz annak a követelménynek, a melyet a Habsburg-család ősi hagyományai, szokásai előírnak; eleget tesz a nélkül, hogy le kellene mondani szerelméről, lelke vágyáról.

A nagy jelentőségű, ünnepélyes mozzanaton Nagyváradról dr. Schlauch Lőrincz bibornok van jelen, aki Felser Antal oldalkanonokja kíséretében a tegnapi reggeli gyorsvonattal utazott Bécsbe.

A nagy eseményre vonatkozó táviratok a következők:

Berlin, június 27. (Saját tud. távirata.)

A Localanzeiger bizalmas részleteket közöl a trónörökös szerelméről. Ferencz Ferdinánd eleinte le akart mondani arról a tervéről, hogy nőül veszi Chotek Zsófia grófnőt, de meggyőződésén, hogy ez felesleges, elállt szándékától. Izabella főhercegnő, Frigyes főherceg felesége nagyon szívesen látta, hogy a trónörökös a pozsonyi palotába látogat. Nem sejtette, hogy a kis udvarhölgy kedvéért teszi, sőt az volt a hite, hogy legidősebb leánya jut a monarchia trónjára. Egy látogatása alkalmával Ferencz Ferdinánd főherceg a palotában felejtette óralánczát, melyen arany medallion, plajbász s más efféle joujou volt. A láncz Izabella főhercegeasszony kezébe került, a ki kíváncsiságból felnyitotta a medalliont, melyben legnagyobb meglepetésére Chotek Zsófia grófnőnek, az udvarhölgynek arcképét pillantotta meg. — Félórával később, hajnalban minden podgyász nélkül kellett a grófnőnek elutazni. A trónörökös azóta nem volt a pozsonyi főherceg udvarában.

Prága, június 27. (Saj. tud. táv.)

A Narodny Listy a következőket írja: Ha Körber miniszterelnöknek az az energiája volna, ami Thauffe-nek volt régen, az uralkodó elé lépne avval az indítványval, hogy Ferencz Ferdinánd főherceg egybekelése után állandóan Prágában lakjon. Az uralkodó ugyanis ígéretet tett arra, hogy egy főherceg állandóan a cseh fővárosában fog lakni.

Budapest, jun. 27. (Saj. tud. táv.)

A magyar kormány tagjai és velük együtt a valóságos belső titkos tanácsosok elutaztak Bécsbe, hogy Ferencz Ferdinánd főherceg, trónörökös esküjénél jelen legyenek.

Kossuth Lajos a »Hausgesetz«-ről.

Kossuth Lajos »Irataim« című művének második kötetében érdekes nyilatkozatot tesz a »Hausgesetz«-ről. Mínt hogy most mindenki erről beszél, mindenesetre érdekes lesz Kossuth Lajos véleményét is közölni:

A pragmatika szankezio a »néhai« Habsburg-családnak azon állítólag 1713-iki április 19-éről keltezett, de csak 1723-ban kihirdetett házi törvénye (Haus Gesetz), mely által az utolsó Habsburg (VI. Károly császár, ki III. Károly néven Magyarországnak is királya volt) családjában az örökösödési rendet a leányágra kiterjesztve, szabályozta, természetesen szabályozta azon birtokokra nézve, a melyekről rendelkezhetett, tehát az ugynevezett trónörökös vagy pragmatikus tartományokra, nem pedig Magyarországra nézve, hol a trónöröklés fölött csak az ország törvénye, nem pedig a család háziszabálya rendelkezhetett. Ez annyira világos, hogy ha Magyarország rendei (1723-ban) a trónöröklést törvény által a nőágra is ki nem terjesztik (transferunt, mint a törvény szól), hát bizony Károly császár halálával, dacára az ő pragmatika szankeziójának, Mária Terézia vagy sohasem lett volna magyar király, vagy csak választás útján lehetett volna azzá.

A magyar koronáról nem lehet Haus-Gesetzek által rendelkezni. A pragmatika szankezióra Magyarországot illetőleg soha még csak hivatkozni sem kellene, mert az sem az országra semminemű kötelességnek a dynastia irányában, sem a dynastiára nézve semminemű jognak nem kufjeje. Haus-Gesetz nem magyar törvény. Sok mindenféle csodadolog be van írva a Corpus Jurisba, de ez a Haus-Gesetz nincs beleírva.

Ezt még gróf Cziráky Antal sem hallgathatta el, bármennyire ó-conzervatív udvari ember volt is. Közjogi munkájában tisztán kimondja, hogy »sanctio pragmatika codicem domesticum ingressa non est«.

Még magában az osztrák-ház trónöröklését a női ágra is kiterjesztő 1723-iki II. t. cikkben is hiában keresnők e szót: »pragmatica sanctio.« Szó sincs róla.

Hanem ennek a pragmatika sankezióknak mint Haus-Gesetz-nek is megvan a maga történelme. Botránkozottató történelem. Okmányhamisítás forog fenn.

V. Károly császár és spanyol király idősb fitestvére volt I. Ferdinándnak, ki Magyarországnak a Habsburg-házból első választott (ha ugyan megválasztott s nem csempészett) királya volt. V. Károly császár mint idősb fitestvére szerződésileg átengedte öcsésének, Ferdinándnak »az ausztriai birtokokat.« Ennek folytán I. Ferdinándot illette a jog e neki átengedett birtokokban saját maradékai közt az örökösödést szabályozni. Ő pedig akként szabályozta, hogy ha az osztrák-ház fiága (münicher Stamm) kihalna s az örökség a leányokra szállna (es zu den Töchtern käme), akkor az örökség legidősebb leányára Annára, ki V. Albrecht bajor fejedelem neje volt, vagy annak örököseire szálljon.

Ez világosan ekként volt kikötve az 1546-ban kötött házassági szerződésben s Ferdinánd végrendeletében is meg volt erősítve.

No már pedig VI. (Magyarországon III.) Károly a pragmatika szankezióval az osztrák örökös tartományokban az örökösödést mindennek előtt saját leányának, Mária Teréziának óhajította biztosítani. (Mária Terézia 1717-ben született s ez alapos okot nyújt azon következtetésre, hogy a pragmatika szankezio nem is 1713 április 19-én, mint a bécsi udvar állítja, hanem később kelt).

Ennek I. Ferdinánd említett rendelkezése

utjában állt: »da beschlossen die treuesten Diener und geheimster Werkzeuge das Fatale Ferdinand'sche Testament, dem die Albertinische Heiratsberedung correspondente, sin wenig zu verbessern«. Így írja Hormayr, a ki pedig a bécsi udvar titkos levéltárjának őre volt. A kijavítás históriáját ugyancsak Hormayr akként adja elő:

»Als vor und nach dem Tode Karls VI. Bayern auf Vorlegung der Originale des Ferdinand'schen Testamente und der Albertinischen Verlobungsekte drang, wurde dis Verlangen endlich, was das erstere betrifft am fünfzenten Tage nach Karls Tode und nach Habsburg Erlöschen gewärt. — Bartenstein brachte das österreichische, der bayerische Gesandte, Graf la Perouse, das bayerische Original herbei, wie selbe vor zwei Jahrhunderten nach Sitte und Brauch gleichlautend gegen einander ausgewechselt worden. — Gleichlautend waren sie aber auch jetzt, nu waren la Perouse und die anwesenden Minister wie versteinert über die verhängnisvolle Variante, dass es im Wiener angeblichen Original überall hiess: cheliche Leibeserben, im Münchener Original hingegen: männliche Leibeserben.«

Kossuth Lajos miután hosszan kifejti ezt a kérdést, így végzi:

Minő szomorú átalakulás!

Figyelemmel kísérve az országgyűlés vitáit, mindig lestem, ha nem akad-e valaki, a ki ekként szól Deákhhoz: »ha már azt kívánják tőlünk, hogy törvénybe iktassuk, miként az 1723-iki törvények a pragmatika sankeziót elfogadták, hát legalább mutassák meg nekünk ezt az állítólag elfogadott pragmatika sankeziót hadd lássuk, hogy mit nyilatkoztatunk elfogadtnak; — mert én azt soha sem láttam.«

Csudálkozom, hogy ily felszólalás nem történt, mert én csaknem hitet mernék rá tenni, hogy az egész 1867-iki országgyűlésen nem volt egyetlen egy ember sem, a ki azt a pragmatika sankeziót valaha látta volna. Maga Deák sem! Hallottak tartalma felől, a mint azt a történetírók rebegetik, de magát az okmányt is extenso nem látták. Egy soha általuk nem látott császári ediktumot fogadtak el jogalapul a magyar államjogban.

Merem ezt mondani azért, mert én száz-ezernyi kötetekre meő könyvtárakat kutattam fel, a végett, hogy lássam már egyszer nem amolyan Hormayr-féle kivonatokban, hanem inextenso, lássam már egyszer színről-színre »azt a medvét« — s minden fáradságom hasztalan volt. — Láttam, hogy Cziráky »Jus publicum«-a, Lünig »Deutsches Reichsarchiv«-jára utal; — találtam ebből egy könyvtárban 22 voskos folio kötetet, — végig kutattam — ez is hiába volt. — Én a pragmatika sankeziót soha sem láttam — s csaknem hitet mernék tenni, hogy azok sem látták, a kik azt a magyar államjogban kiindulási pontnak s jogalpunak elfogadták!

Szegény Magyarország!

Nagyvárad közegészsége.

— Szakbizottsági ülés. —

Nagyvárad város közegészségi szakbizottsága szerdán délután tartott ülésében több fontos ügyet tárgyalt.

Dr. Grósz Albert elnökölt.

Jelen voltak: Baróthy Ákos, Konrad Márk; Kornstein Lajos, Grósz Menyhért, Berkovics Miklós, Kutiák Agoston, Nemes Aron, Mayer László, Rimler Károly, Alexander Lajos.

Hontmegye átiratát a közegészségügy államosítása tárgyában pártolják s hasonszellemű felirat küldése iránt keresik meg Nagyvárad város törvényhatóságát.

Hasonlóképpen pártoló felirat küldését javasolja a bizottság Szabolcsvármegye ismeretes akeziójában, a mely a pálinkaivás korlátozását czélozza.

Dr. *Baróthy Akos* városi főorvos előterjesztette Nagyvárad város közegészségének a f. évi január—márciusra vonatkozó adatait. E szerint a három hónap alatt született 380, meghalt 297.

Végül dr. *Baróthy Akos* városi főorvos alábbi javaslata alapján a tüdővész pusztításával foglalkozott a szakbizottság.

A főorvos javaslata a következő:

Ismeretes dolog a Tekintetes szakbizottság előtt, miszerint hazánk népessége között a tüdőgümőkór évről-évre mily nagy és fokozódó pusztítást visz végbe. Így van ez városunkban is, a hol évente átlag 120—140 között változik a tüdőgümőkórban elhaltak száma. Nem kerüli el a magas kormány figyelmét sem e veszélyes és néppusztító betegség terjedése, s az ez által okozott országos csapás enyhítésére már 1898 év január 26-án 49851. szám alatt valamennyi törvényhatósághoz közzétett intézet, melyben felsorolta mindazon intézkedéseket, a melyek az orvosi tudomány jelen állása szerint sikerrel alkalmazhatók és végrehajthatók.

Mind ezen intézkedések azonban csak a beteg életében érvényesítendő; — azok, melyek a heveny fertőző bajoknál következőleg van elrendelve — mellőzve lettek.

Nem tartom szükségesnek bővebben indokolni a bizottság szakértő tagjai előtt, miszerint mily fontos szerepet játszik a tüdőgümőkórban elhaltak lakásainak kellő fertőtlenítése, éppen ezért csak röviden indítványozom, mondja ki a Tekintetes közegészségügyi bizottság; miszerint a tüdővészben elhaltak után a beteg lakásának hatóságilag leendő fertőtlenítését kötelezőnek tartja, s megkeresi a városi tanácsot: miszerint a fertőtlenítés végrehajtására a tisztii főorvosi hivatalt utasítsa.

Nagyvárad, 1900. június hó 25.

Dr. *Baróthy Akos*,
I. főorvos.

Alexander Lajos városi állatorvos a piaci tejre hívja fel a szakbizottság figyelmét. Igen nagy mennyiségben hoznak be Nagyváradra tejet olyan helyekről, a hol a tehének között tüdővész van. Intézkedést kíván arra nézve, hogy csak olyan tehének tejenek behozatalát engedjék meg, a melyek a tuberkulinnal való beoltásra nem reagálnak.

Tekintettel a fontos kérdés nagy horderejére, úgy a főorvos javaslatát, mint a tett indítványt a szakbizottság legközelebbi ülésén fogják tárgyalni.

Az újvárosi zárda zárünnepélye.

Fehérruhás, mosolygó leánykák szavalata, éneke, boldogan tapsoló mamák, a szép sikerre büszke tanítónők — lehetne-e a tanévnek kedvesebb befejezést adni?

Ilyen kedves ünnepe volt tegnap az újvárosi Immacula-zárdának. Az a gyors fejlődés, melyet ez a derék leánynevelő-intézet évről évre mutat, a zárünnepélyen is tapasztalható volt s egyaránt meglepte a szülőket és a jelen volt tanférfiakat. Olyan szabatos énekszámokat, pompásan gördülő szavakat hallani olyan csöpp kis leánykától igazán élvezet s a hallgatót szinte önkéntelen elismerésre kényszeríti az iskola tanítónői: Szent Vincze önfeláldozó buzgó apácáitól.

Az ünnepélyt a polgári-iskola III. és IV. osztályának növendékei nyitották meg énekekkel; *Mária gyermekének fogadása* volt a címe ennek a szépen előadott énekszámoknak, melyben a szóló részeket *Trablik Erzsébet* és *Argeng Matild* énekeltek tetszés mellett.

Utánok két csöpp kis művészült a zongorához: *Horváth Gizella* és *Lamprecht Miczi*

és előadták Spindler »Husarenritt«-jét olyan szabatosan, a hogyan csak a pár hónapi művészkedés után akkora leánykától várni lehet. Meg is tapsolták mind a kettőt.

Erney József »Tavaszi érkezése« cz. szerzeményét a polgári iskola III. és IV. osztálya adta elő. A szóló szerepek a következők voltak kiosztva:

Tavaszi: Vargha Amália és Kisházy Mária.
Fecskék: Szücs Margit, Magnany Rózi és Fodor Ilona.

Ibolya: Szatmáry Margit.
Nefejejts: Vlossák Mária.
Liliom: Szőnyi Margit.
Orgonavirág: Fülöp Mária.
Kökösresin: Balázs Anna.
Rózsa: Török Erzsébet.

Ugy a szóló számok, mint a karénekek is igen sikerültek voltak. A hatást nem kevésbé emelte az egyes szóló-énekesek izléses jelmeze is.

A zárda növendékei közt legjobb énekesek közé tartozik *Trablik Erzsébet*, a ki *Leitner »Hänschen im Hemdchen«*-jét énekelte szóló. Kissé gyöngye, de kellemes, lágy hangjával jól tud bánni s éppen azért a rövid énekszámokkal zajos tapsokat aratott.

A polgári iskola I. II. és III. osztálya változatos, színes *fűzér-gyakorlatokat* mutatott be. Pontosan, mintegy vezényszóra végezték a sokféle mozdulatot s alakítottak szebbnél szebb csoportokat. Azután hosszabb szavaltat következett: *Bérczi Mariska* szavaltta *Hummel Izabella* monológját, »A költemény«-t. Hosszu, nehéz monológ, a melyet nem ilyen kicsike leánykára szabtak, de hogy derekasan megálta a helyét a nagy feladattal szemben s hogy élvezetesen tudta előadni a monológot: bizonyították a zajos tapsok, melyek jutalmazták fáradságát.

Egyik legkiválóbb pontja volt a zárünnepélynek a »Hamupipőke« című érdekes tündérvjáték *Poldini Edétől*. A kar a polgári iskola 37 tanulóiból állott, a szóló-szerepek pedig következőleg voltak kiosztva:

Hamupipőke: *Trablik Erzsébet*.
Mostohaanya: *Török Erzsébet*.
Mostoha testvérek: *Podhajeczky Margit*,
Vargha Amália.

Koldusasszony: *Griffel Irén*.
Herczeg: *Argeny Matild*.

Nehéz feladatuk volt a szereplőknek, mert egy egész hosszú daljátékot végig kellett énekelniök. És a feladat sikerült is, az előadás talán még jobb volt, mint az előző énekszámokban. Zajosan megtapsolták mindnyájukat.

Éppen ilyen nehéz feladatra vállalkozott a kis *Krüger Jenike*, mikor *Várady Antal* és *Ábrányi Ferencz »Rákóczy Ferencz Rodostón«* című melodramájában elvállalta a szavaltati részt. Volt alkalmunk ugyanezt a művet többször hallani s mondhatjuk, hogy a tegnapi előadás minden tekintetben egyike volt a legsikerültebbeknek. Akár a szavaltó nyugodt, biztos fellépését, lelkes előadását, az egyes részek kellő színezését, akár a hegedűn kísérő *Feinsilber Irén* k. a., a zongorán játszó *Lechner Berta* tanítónő és a czimbalmozó *Baráth Mária* játékát vesszük, egyik sem hagyott fenn kívánni valót. A zenei rész előadói közül *Feinsilber Irén* egyébiránt más fellépéseiről régebben ismeri a közönség; itteni közreműködése is igen jól sikerült. A hatásos szavaltást és a kitűnő zenekísérést zajos tapsok jutalmazták.

Utolsó pontul *Petz Józseftől* adtak elő egy kedélyes zenés jelenetet »Iskolai nap« cím alatt. A karénekeket a polgári iskola I. és II. osztálya, a tanítónő szerepét *Balogh Margit*, a tanítványokét *Kovács Ilona*, *Kádas Mária*,

Kovácsnay Irén, *Stágel Anna* és *Palóczy Julia* énekeltek, harmoniumon *Podhajeczky Margit* játszott. Mind nagyon tetszett, de különösen élénk derűtséget keltettek a csöpp kis *Bérczi Irén*, *Tomózer Mariska*, *Óváry Klárka* és *Panka bátor* szavaltataikkal.

Külön kell megemlékeznünk *Lechner Berta* kisasszonyról, a zárda ének- és zenetanítónőjéről. Nemcsak az ének- és zeneszámok sikerült előadásáért érdemli a dicséret nagy részét, hanem ő kísérte az összes énekszámokat is és pedig, mint főleg a melodráma zenei részében művésziileg.

Végül pedig újra és újra csak a legmelegebb elismerés hangján kell szólanunk az intézet kiváló tanítónőiről: *Szent Vincze önfeláldozó buzgó apácáiról*.

UJDONSAGOK.

TAJÉKOZTATO.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch-park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3—5-ig 20 fillérért. Kedden és csütörtökön d. u. 3—5-ig 40 fillérért. Más időben 1 korona.

Június 29. Az iparoktatási bizottság ülése a városház tanácstermében.

Július 15. Az ev. ref. egyházi énekkar dalestélye a Sport-téren.

* Az elhalasztott bérmlás. A *Mezőkeresztesen* megtartandó bérmlás nem e hó 29-én, hanem *július hó 8-án* tartatik meg. — Ugyisintén a *tót teleki* egyházmegyében a bérmlás, mely *július hó 1-én* lett volna megtartandó, még meg nem határozott időre elhalasztatott.

* A városháza építése. A városi tanács tegnap délután értekezett az építendő városház ügyében. Átvizsgálta az ifj. *Rimanóczy Kálmán* építész által készített terveket s azok közül a negyedik számot találta legmegfelelőbbnek. Ezen terv szerint az összes városi hivatalok elhelyezést nyernének az épületben, mely a régi reáliskola helyén épülne fel. A toronnyal ellátott épületet a Körözs felőli tört vonalnál parkirozás által képeznék ki izlésesen. *Komlóssy József* gazd. tanácsnok részletesen kidolgozta a módokat, a melyek mellett az építést még ez évben megkezdhetnék s a jövő 1901. év őszén beköltözhetnének a hivatalok az új városházába. Az építési költség 560.000 koronára rug. A jövő hétre a nagy bizottságot hívja össze a polgármester, hogy teljesen előkészítve kerüljön a városháza ügye a közgyűlés elé.

* Az érettségi vizsgálatok befejezése. A kik tegnap a premontrei gymnásiumon felejtettek, bizonyára csodálkoztak a szokatlan zajon. Nagy nap volt tegnap a főgymnásiumban. A szóbeli érettségi vizsgálatokat a délután folyamán fejezték be s este 7 órakor volt az eredmény kihirdetése. Mindenki izgatottan leste, hogy mily jutalma van a nyolcz évi fáradozásának. A vizsgálatnak nagyon szép eredménye van. A 31 érettségiző közül *jelesen* érettségiztek: *Ritók Emma*, az ismert jeles írónő, továbbá *Fehér Adolf*, *Pataky Arnold*, *Prág Ferencz* és *Rotler Salamon*. *Jól érettek*: *Baly László*, *Barth István*, *Bresztovszky Ernő*, *Kovács Lajos*, *Gyepes Imre*, *Münich Szilárd*, ifj. *Papp János*, *Paskucz Mircse*, id. *Fapp János* és *Zigre Miklós*. Azon kívül tizenegy egyszerűen képesített, míg öt tanuló, ezek közül kettő két hónapra, kettő egy évre és egy mindenkorra elbukott.

* Kinevezés. A m. kir. dohány jövedéki központi igazgatósága *Gáspárdy József* érmi-hályfalvai díjtalan gyakornok-jelöltet segélydíjas dohányjövédéki-gyakornokká kinevezte.

* **Fegyelmi tárgyalás a városnál.** Nagyvárad város fegyelmi választmánya tegnap két fegyelmi ügyben tárgyalta a főispán elnöke alatt. Ezelőtt egyfélével azon vádat emelték *Istvánffy István* városi I. aljegyző ellen, hogy befolyását s hivatalos állását felhasználva, egyes embereket pénzért neveztetett ki különféle állásokra a polgármester által. *Istvánffy István* fegyelmi vizsgálatot kért a vádak folytán maga ellen, a melynek vezetésével *Komlóssy József* tanácsnok lett megbízva. A fegyelmi választmány, mivel *Istvánffy István* ellen semmi terhelő adatot nem találtak, a fegyelmi eljárást megszüntette. *Höllóssy Jenő* ügyében a fegyelmi választmány nem illetékes s azért a polgármester fog a szervezeti szabályzat értelmében saját hatáskörében intézkedni.

* **Elzárják a vízvezetékét.** A nagyvárad-i vízvezetékkel állandóan van baj. Most új gép, majd kut, vagy gyűjtőcsatorna kell. Szóval évenként tetemes újabb befektetést igényel a vízmű. Elég víz azonban soha nincs. Ilyenkor aztán persze a közönség az oka a bajnak, mert pocskolja a vizet. Pedig a közönség nem pocskolja a vizet, hanem pocskolják az egyes középületekben. Legtöbb viz fogy el a hadapródi iskolában. Most ismét a vízszükség fenyeget, pedig nem is jár nagyon forró nyári idő. *Bordé Ferenc* tanácsnok, a vízvezetési bizottság elnöke ma délelőttre összehívta a vízvezetési bizottságot, hogy a vízszükség elhárítására szükséges intézkedéseket tegye meg. Elfogják zárni a nap egy részében a vízvezetékét.

* **A magyar helységnevek czimzése Bécsben.** Bécsből jelenti tudósítónk: hogy a község, tanács elhatározta, hogy a Magyarországra szóló hivatalos leveleken német helységneveket irnak, így Budapestet »Ofenpest«-nek írják.

* **Az elítélt román joghallgatók.** *Novakovicu György*, *Steer Koriolán* és *Scurtu*, a kolozsvári egyetemről *Janku* megkoszorúzásáért kitiltott diákokat a körösbányai járásbíró-ság *hathelyi fogházra* ítélte el. A dévai kir. törvényszék felelőviteli foruma azonban az ítéletet megsemmisítette, mert az ifjaknak a magyar állam elleni izgatása oly súlyos, hogy csak a törvényszék illetékes ezen ügy tárgyalására. A legközelebb újabb tárgyalás lesz ez ügyben. A mostani kihallgatásnál a vádlottak a nationalénál daczosan kivágták: hogy ők »Wlassics kebeléből kikapott diákok.«

* **Báthory tanár Párisban.** *Báthory Ferenc* a nagyvárad-i felső kereskedelmi iskola tanára tegnap Párisba utazott, a hol a szünidei tanfolyamon a francia és esztetikai előadásokat hallgatja.

* **A féltékenység áldozata.** A féltékenységek újból van áldozata. *Szilágyi Ferenc* berettyó-szentmártoni lakos nagyon féltékenykedett fiatal feleségére. Sok szóvita támadt ezért közöttük, míg végre tragikus véget ért. F. hó 17. délután újra veszekedtek a házastársak s a szóvita annyira ment, hogy *Szilágyi* ingerültségében lekapta a falról a vadászfegyvert és feleségére lőtt. A golyó nem tévesztett célt, s a nő a golyótól találva ájultan összeesett és a sérülései életveszélyesek. A vállatánál a férj beismerte tettét, s felingerült állapotában tette, mert előzőleg a felesége nagyon megharagította.

* **Nagy lopás.** *Szabó Mihály* bihar-udvardi lakos jelentést tett, hogy f. hó 18-án lakásáról 3400 korona készpénzt elloptak. A széleskörű nyomozást elrendelték, mely kiderítette, hogy a panaszos fufangból tette a feljelentést, hogy a váltóját kezesei által kifizettesse.

* **Tüzesetek.** E hó folyamán a vörös kaskas meglehetősen gyakran jelentkezett vármegyénkben. A multkor *Szigeti Sándor* pósalaki lakos háza égett el, a melyet a tulajdonos csak nemrég biztosított. — A vizsgálat folyamán kiderült, hogy a tüzet Géza fia okozta édes apja beleegyezésével. A rossz példát mutató apa ellen az eljárást megindították. — Ugyancsak egy gyermek vigyázatlanságából eredt tűz Bihar-Püspökiben, *Cserő Lajos* házában,

kinék az udvarán levő szalmacsomót *Ferencz* fia véletlenségből meggyújtott s a tűz a kocsiszinbe is átcsapott, hol több gazdasági eszköz pusztult el. — A harmadik eset *Órvénden* történt, a hol *Nagy Mihály*nak a szőlőhegyen levő pinczéje leégett. A nyomozás kiderítette, hogy a pinczét *Lukács Sámuel* odaváló lakos bosszúból meggyújtotta, a miért letartóztatták.

* **Hurakra került.** B. Szilistyén *Mihók György* besugta a csendőröknek, hogy *Sztupina* Liber Vaszalinál egy értékes arany gyűrűt látott. A csendőrökben ez gyanút keltett és rögtön felkeresték *Sztupina* lakását, a hol házkutatást tartottak és több értékes tárgyat találtak. A vállatánál előadta, hogy még a mult deczemberben *Liber Mária*tól két db. arany gyűrűt, egy ezüst órát láncostul, azonkívül 200 korona pénzt ellopt, mely dolgokat a csendőrök, a pénzt kivéve, megtalálták. — A jó madarat, a kit különben jelenleg a dévai ügyészség épen ebből a lopásból kifolyolag köröztet, letartóztatták.

* **Halálozás.** Részvétellel vettük a következő gyászjelentést:

Alulírottak mély fájdalommal tudják a legjobb hitves, testvér, nagynéni és rokonnak *Konvicska Ferencz*né szül. *Voszka Amáliának* folyó hó 27-én d. e. 8 órakor élte 63-ik, boldog házassága 39-ik évében hosszas szenvedés és a halotti szentségek ájtatos felvétele után történt csendes elhunytát. A megboldogult halott földi maradványa folyó hó 29-én d. u. 1/2 órakor fog Kis-Körözs-utca 625-ik szám alatti saját házuknál a róm. kath. egyház szertartása szerint beszenteltetni s az olasz-i sírkertben örök nyugalomra tétetni. Az engesztelő szent mise áldozat pedig folyó hó 30-án d. e. 7 órakor fog a nagyvárad-újvárosi plebánia tempfomban az egek Urának bemutatni. Mely végtisztességtételre az elhunyt rokonai, barátai és ismerősei tisztelettel meghívotnak. Nagyváradon, 1900. június hó 27-én. Béke poraira! *Konvicska Ferencz* az elhunyt férje. *Voszka Ferencz* az elhunyt testvére. *Voszka Ferencz*né szül. *Köhler Karolin*, *Törő Imréné* szül. *Király Karolin*, *Dobay Imréné* szül. *Konvicska Johanna* az elhunyt sógora. *Törő Imre*, *Dobay Imre* az elhunyt sógorai. *Bakos Jozefa* férj. *Virág Vinczéné*, *Bakos Rozália* férj. *Megyeri Jánosné*, *Bakos János* az elhunyt unokatestvérei. *Virág Vincze*, *Megyeri János*, *Bakos János* szül. *Gáspárfoszky Irma*, *Sebestyén Gyula*, *Dobay Erzsébet* és férje *Aradánzky Ferencz*, *Voszka Anna* férj. *Sebestyén Gyuláné*, *Voszka Karolin*, ifj. *Voszka Ferencz*, *Voszka István*, *Voszka Irén*, *Voszka Jolán*, *Voszka Margit*, *Voszka Mariska*, *Törő Karolin*, ifj. *Törő Imre* nejevel, *Virág Géza*, *Bakos József*, *Bakos Lajos* az elhunyt rokonai.

Az ügyvédgyilkos felmentése.

Azigazság helyett a szánalom; a jogi tudás helyett a könnyek; az érvek helyett hatásos frázisok: ime, ezek kezdenek mind nagyobb szerepet játszani az esküdtzéki eljárásnál.

Nem mondjuk, hogy ne kellene a paragrafusok szigorát a lelkiismeret szabad mérlegelése által mérsékelni s éppen ezért mindig hívei voltunk az esküdtzéki intézménynek elvben. Most azonban lépten-nyomon arról jön hír, hogy itt is, ott is az esküdtzék egy-egy gyilkost fölmentett, a mi az esküdték könnyű megindíthatóságára mutat s önkéntelenül is annak a kérdésnek a fölvetésére kényszeríti az embert: vajjon *megérett-e* a magyar közönség már az esküdtzéki intézményre?

A kérdést nem fejtegetjük, csak adjuk egyszerűen a legújabb esetet.

Nyuli Mihály ügye.

A Nyuli Mihály ügye ma dülőre jutott. Tegnap e-té befejezték a bizonyítási eljárást s ma az ítélőtanács már az esküdték elé terjesz-

tette a kérdéseket is, amelyekre Nyuli Mihály bűnössége tekintetében feleletet vár tőlük.

De ezzel megindult az utolsó szóharcz. Sélley Barnabás királyi ügyész csendes, higgadt beszédben terjesztette elő a vádját, a vádolás támadó eleme szinte kiesett egészen ebből a beszédből. A sok mentő és enyhítő körülmény között alig látszott meg a bűn. Egy percnyi fellobbanás akaratlan szülöttje. Utána pedig dr. Weisz Sándor, Nyuli neves védője beszélt. Érdemes pályájának egyik legszebb kriminális-tikai diadalát aratta ma. Milyen szabad s tágas téren mozoghatott ő. A tárgyalás teljes anyaga az etterénuma volt, mert minden, a mit a bizonyító eljárás produkált, csupán csak a védelemnek szolgált. És valóban régóta teljesítette a védelem ennyire a hivatását, mint éppen e jobb sorsra érdemes Nyuli ügyében. A tegnapi nap a védelem anyagának beszerzésére és elrendezésére volt szánva, a mai napon a dus anyag felhasználására, a belőle leszűrhető konzekvenciák levonására került a sor. És amily valóságos kriminál-stratégiával rendezte el dr. Weisz Sándor a védelem anyagát, oly magával ragadó, meggyőző erővel hangzott a beszéde is, felmentést kérve a szerencsétlen emberre.

Teljesen megtelt a hallgatóság helye a mai tárgyalásra. Fél tízre volt kitűzve a kezdete, de Zsitvay elnök egy órai késéssel nyitotta meg a tárgyalást, jelentve, hogy az egyik esküdt Marzer Rezső kéményseprő beteget jelentett, helyébe Petrovits László ügyvéd, helyettes esküdt lépett a rendes esküdték közé.

Zsitvay elnök ezután bejelentette, hogy zárt ülésen a tanács megállapodott, hogy ezeket a kérdéseket fogja az esküdték elé terjeszteni.

Főkérdés: Bűnös-e Nyuli Mihály abban, hogy 1900. márczius 30-án délelőtt 9—10 óra között Budapest az Országház-utca 33. számú házában dr. Horváth Istvánt, ennek lakásán ölési szándékkal, de anélkül, hogy szándékát előre megfoglalta volna, forgópisztolyból ráirányzott lövésekkel meglötte és ezzel halálát okozta.

Mellékérdés: Ha igen, ez a tette a közte s Horváth közt lefolyt dulakodás, vagy a nővérevel való pörösködés erős izgatottság keltette felindulásban rögtön követett-e el?

Második mellékérdés: Ha igen, ezt a felindulást az okozta-e, hogy Horváth István a torkon ragadással súlyosan jogtalanul bántalmazta és becsületsértő szavai-
val súlyosan és jogtalanul sértette-e a vádlottat s ebben a felindulásban követelte el rögtön tettét.

A törvényszék tanácsa nem adott helyt dr. Weisz Sándor tegnapi előterjesztésének, melyben olyan kérdést is kívánt az esküdték elé terjeszteni, a mi arra vonatkozik, hogy nem-e az izgatottság által keltett öntudatlanságban, vagy nem jogos önvédelemből követte-e el Nyuli a tettét.

Dr. Veisz ezért semmiségi panaszt jelentett be.

A perbeszédék következtek most.

Dr. Sélley Barnabás királyi ügyész így kezdve vádbeszédét:

Csaták zajában a harez és a férfi dicsőség mezején tanulta meg Nyuli Mihály a fegyverrel való bánást s hogy mennyire tanulta meg, szomorú bizonyosság rája, mily jól célt találtak a golyói itthon egy ügyvéd testén. A brigantik ellen, egy más nép szabadságáért harcolt Nyuli Mihály az idegenben, de kár volt neki annyi brigantival érintkeznie, mert azoknak a bosszuját hozta magával, mikor leszámolt megrontójával, kivel törvényes uton nem tudott leszámolni. S ha meghajolt az esküdtzék a Nyuli Mihály fiatalsága előtt, annál sajnálatosabbnak találta agkorában, mikor a vér pezsgése lohad már, hogy akkor bukott el.

Az ügyész ezután tárgyilagosan ismertette az esetet, s azzal végezte beszédét, hogy a szándékos emberölés bűnét nem tudja megállapítani, erős felindulásban elkövetett emberölésben kéri a bűnösség kimondását.

Az elnök: Átadom a szót dr. Weisz védő urnak.

Dr. Weisz Sándor így kezdte egy óránál tovább tartó retorikai szépségben bővelkedő beszédét.

— Tisztelt esküdtek uraim! Embert ölt Nyuli Mihály s az ügyész a törvény alkalmazást kéri, hiszen az írás is mondja: szemet szemért, fület füleért. Ember ölt s mégis akad ember, ki felfogja a palost villogtató kezét s megvédelmezi a vádlottat. Ügyvédet ölt s mégis akad ügyvéd, a ki megvédelmezi, s mondja: nem büntethető ez az ember. Hallom körülöttem az emberek mozgolódást, a kartársak gunyát, hogy elfejeitem, hodie mihi, cras tibi. Nem felejttem, mert csak az igazságot tartom szem előtt s ártatlan embert védek. S ha Nyulit kartárs ellen kell is védelembe vennem, ki mondja azt, hogy kartársat támadok. És azután nem akad-e áruló az apostolok közt, nem-e a katonák, a bírúk közt s mindenütt? Nem azonosítom tehát az elhunytat az ügyvédi karral, hanem nézem benne az embert s jellemzem azt.

Horváth István kiontott vére nem kiált boszúért, kiengesztelődött már az ő szelleme is. És ezt apasztrofálok imé; a szellemet. Te, a ki immár megtisztultál a földi salaktól, ki belátsz a szívekbe s látod az igazságot, világíts be az elmékbe, hogy lássanak s ítélhessenek. Segítsen az örök igazság!

Dr. Weisz ezután hozzáfogott, hogy tisztázza mindazokat az eseményeket, melyeknek végső csattanója az eset, miért a vádlott a vádlottak padjára került.

Körülményesen ismertette a pörökét. ráért a védő a katasztrófára. Hosszu volt a Nyuli Mihály utja Budára. Husz esztendő felgyülemlét, keserve háborgott a lelkében s ezt akarta kiönteni az ügyvéd előtt, hogy szájalomra bírja s hogy legalább egy morz.át szerezzen vissza nagybetegen szinylődő agg hugának abból a vagyonból, mely egy harmirczéves házaseleten közszereménye volt férjével s melyből armány és családság kitorra. Visszautasították, szóvaltás lett, az izgalom nőtt, az ügyvéd torkon ragadta Nyulit s ez az ember felháborodott s megtörténtek a lövések. Lőtt, mint egy beszámíthatatlan ember, ha abból a revolverből még tiz golyót lehetet volna lönni, kilötte volna: nem tudta mit csinál.

A kérdések kihirdetése után a perbeszédet tartották meg. Azután az esküdtek visszavonultak tanácskozásra, a melyet azonban egyszer megszakítottak. Az esküdtek ugyanis azt a kérést intézték a törvényszékhez, foglalja be az első kérdésbe azt, nem volt-e Nyuli Mihály öntudatlan állapotban akkor, a mikor tettét elkövette.

A törvényszék a kérést megtagadta, mire az esküdtek ismét visszavonultak tanácskozás végett.

Mintegy félórai tanácskozás után kihirdette az esküdtek feje a verdiktet, a mely szerint az esküdtszék az első kérdésre nemmel válaszolt és Nyuli Mihályt nem találta bűnösnek, az emberölésben.

A felmentő verdikre természetesen a törvényszék is felmentő ítéletet hozott.

Az öreg Nyuli Mihályt, a volt legionáriust, azonnal szabadon bocsátották.

Az ítélet általános feltűnést keltett.

A kínai háboru.

Csifu, jun. 26. Az idevaló idegenek azt hiszik, hogy a kínai hadsereg most teljes számmal csatlakozik a boxerek mozgalmához Tung-fósziang parancsnoksága alatt, aki nemrég leverte a mohammedánok lázadását. Azt hiszik, hogy Peking és Tiencin körül 60,000 jól felszerelt kínai katona van összesen. A kínai tisztek dicsekedve hirdetik, hogy 400,000 katona áll rendelkezésükre. A kínai idegenek azt kívánják, hogy 100,000 európai katonát vonjanak össze Kínában, még pedig legalább 50,000-et Pekingben. Azonkívül nagy flotta-demonstrációt óhajtanak valamennyi szerződéses kikötőben, hogy az ingadozó magatartású kínai kereskedőkre nyomást gyakoroljanak. A Seymour parancsnoksága alatt álló csapatok állmólag egy hétre való eleséggel és fejenként 150 tölténnyel indultak el. A kínaiak győzelmeiről szóló hírek következtében a nép izgatottsága nőttön nő. Ideérkezett kereskedők azt beszélik, hogy Niucsvangban a boxerek az utcákon katonai gyakorlatokat végeznek. A mint most kitudódott, a kínai hadsereg katonái ágyukat és egyéb hadi felszerelést adtak el a boxereknek. A fucsai angol konzul hadihajók kiküldését kérte. A Terrible angol hadihajó és két japán cirkálóhajó Csifuba érkezett, a minek következtében a helyzet itt javult. A csifui idegenegyed két kínai erőd dominálja, a melyek Krupp-féle ágyukkal van felszerelve.

Pétóvár, június 27. Alexejev altengernagynak egy e hó 22-én kelt távirata, a melyet a belügyminiszterhez intézett, Aniszimov ezrednek e hó 19-én Tiencinben kelt jelentését foglalja magában, a mely szerint az idegen csapatok helyzete nagyon veszedelmes. Az összeköttetés el van vágva. Tiencint kínai bandák tartják körülzárva és nagykaliberű ágyukkal bombázzák, a mivel nagy kárt tesznek az idegenekben. Hét tiszet és 150 legény elesett vagy megsebesült. A fegyver- és lővőszerszerek hiánya Bajos lesz kiterjeszkedni a Takuba való átmenetet az asszonyokkal, gyermekekkel és sebesült katonákkal. A vasut teljesen hasznavehetetlen. A jelentés megérkezése szerencsés véletlennek köszönhető. Stessel tábornok 20-án Takuból minden rendelkezésre álló csapatát Aniszimov felszabadítására küldte. Ma, 21-én, remélem, hogy mivel a tüzéség már partra szállt, a többi haderővel helyőrség hátrahagyásával elindulhatok Takuból. A helyzet komolysága arra a végső intézkedésre kényerít, hogy még ma éjjel elküldjem a 10. ezrednek egy zászlóalját, a nélkül, hogy vladivosztoki csapatokat bevárnám.

Csifu, június 27. Hir szerint a kínaiak előrenyomulnak Niucsvang felé.

Washington, jun. 26. A jangcevidéki tartományoknak hat alkirálya, köztük Li-Hung-Csang, ma az idevaló kínai követtel mindnyájuk által aláírt távirat alapján újra lépéseket tétetett a végett, hogy több katonaságot ne küldjenek Kínába, a míg Li-Hung-Csang Pekingbe nem érkezik. Az Egyesült-Államok kormánya azt válaszolta, hogy kénytelen tovább is folytatni a csapatok szállítását olyan helyekre, a hol amerikai hivatalnokok veszedelemben forognak.

Honkong, jun. 27. A Szamehui gőzös Vucauból a nyugati folyón számos hittérítő nővel ideérkezett. A gőzös kapitánya azt jelenti, hogy a kínaiak az asszonyok hajóra szállásakor idegenellenes tüntetést rendeztek és azt kiáltották: »Üssétek agyon az idegen ördögöket.« A Vucauban maradt európaiak e miatt előkészületeket tettek, hogy minden pillanatban elutazhassanak. Kvetusauban még egyre tartanak a zavargások. A nyugati folyó vizállása alacsony. A Sandpipar angol folyamgőzösnek lehetetlen Nankingot elérnie.

London, június 26. (Saját tud. táv.) Seymour tengernagy táviratozza, hogy

seregével Tiencintől körülbelül tiz mértföldre körül van zárva és az ütközetnek angolrészről száz halottja és körülbelül háromszáz sebesültje van.

Igazságszolgáltatás.

Megmérgezte a feleségét. Petris községben egy jómódu öregasszony mérgezési esete képezi a közbeszéd tárgyát. Vityikán Anna a szerencsétlen áldozat, a ki idősebbkora daczára belszeretett Muntyán Istvánba s pénzével rávette a legényt, hogy vele házasságra lépjen. A mult télen volt az esküvő. Az asszony a nagy boldogságban, de meg férje biztatására is a vagyonnak felét átiratta Muntyánra, a vagyon másik feléről pedig úgy intézkedett, hogy halála után azt szintén a férje örökölje.

Muntyán, a hogy azt a vagyoni kérdést elintézte, azon törte a fejét miként lehetne hitves társától megszabadulni, de úgy, hogy a vagyon is a kezében maradjon. Hogy célját elérje, mint legbiztosabb eszközre, a méregre gondolt, melynek kezelésében a román nép nagy ügyességgel bír. Tervének keresztülvitelére sikerült megnyernie felesége unokahúgát Marescu Szilviát, kívül felesége hátamögött benső viszonyt folytatott.

A leány aztán megszerezte a mérget s a mint szombaton este pálinkába keverve megittatták Vityikán Annával. A méreg hamar megtette a kívánt hatást, mert másnap reggel már az asszony halott volt. A községi orvos, a ki a halottkémi vizsgálatot teljesítette, a hulla vizsgálatnál gyanus tüneteket észlelt, minél fogva megiltotta a hulla eltemetését és jelentést tett az esetről a törvényszéknek.

A vizsgálóbíró és a törvényszéki orvostegnapelőtt boncolták fel Vityikán Anna hulláját s mivel kétségtelennek látszott a mérgezés esete, a belsőrészeket felküldték Budapestre vegyi vizsgálat végett. A csendőrség e közben megindította a nyomozást s több súlyos adatok alapján letartóztatta Muntyán Tódort és ennek szeretőjét, Marescu Szilviát, kik hosszas vallatás után beismerték, hogy az elhalt asszonyt ők mérgezték meg. A vizsgálóbíró rendelkezése mindkettőt átadták a törvényszéknek.

TAVIRATOK.

Védekezés a pestis ellen.

Konstantinápoly, június 26. A közegészségügyi tanács elrendelte, hogy a Trapezuntból érkező utasokat és szállítmányokat 24 órai megfigyelésnek vessék alá.

Elítelt sztrájkolók.

Berlin, jun. 27. A tartományi törvényszék több napi tárgyalás után 15 embert ítélte el a lóvasuti alkalmazottak sztrájkja alkalmával május 20-án a rosenhali kapunál előfordult zavargásokban való részvétel miatt. A bűnösök közül 11 embert három héttől kilenc hónapig, négyet pedig hat naptól nyolc hétig terjedő fogságra ítéltek. Négy embert fölmentettek.

Legjobb üdítő és gyógyhatású
a vegytiszta anyagokból előállított

OXIGENVIZ.

Kapható:

STERNTHAL SÁNDOR gyógyszerész,
Nagyvárad, Nagy-Piacz-tér.

— Telefon 335. —